

Natuurstad Leiden.

Typierend voor Leiden, was de gedachte die in me opkwam toen ik een krantenbericht las. De politie had een melding gekregen van een inbreker en was erop af gegaan. Ze vonden een persoon midden in de nacht ergens onder een bosje in een voortuin. De verklaring: een lokale bioloog die een kevertje aan het bestuderen was.

Wat wil je ook met de oudste Universiteit van Nederland als aanjager. Waar de biodiversiteit al 450 jaar onderdeel van studie is. Waar de opgedane (plant)kennis al tijdenlang verweven is met stad en ommeland. Wat zou de Bollenstreek of het Leiden Bio Science Park immers zijn zonder de knappe koppen als Carolus Clusius. De arts en botanicus die aan de wieg stond van twee grote regionale economieën en met de aanleg van de Hortus Botanicus zowel de tulpengekte als de medicijnontwikkeling in gang zette.

Het mooie aan de Hortus is dat het vanaf het begin publiek toegankelijk is geweest. Dat was een gemeentelijk beding bij de overdracht van de grond. De Hortus groeide op veel momenten sneller dan het landoppervlak dat men bezat. Ondanks de schoksgewijze uitbreidingen van de Hortus plantte Boerhave een deel van zijn flora rondom zijn landgoed in Oegstgeest. En de collecties uit Japan van von Siebolt verdrongen planten naar de Maliebaan.

Uitheimse planten maken zo al eeuwenlang deel uit van het Leidse landschapsrepertoire. De hoogleraar/student, visboer/melkboer en kaasmeisje/kassière zijn ze allemaal tegengekomen. Of je er nu bewust naar op zoek ging of dat het in de achtergrondruis van je leven aanwezig was.

De initiatiefnemers van het Singelpark hebben de traditie een vervolg gegeven door met plantsoorten uit de Hortus het Langste park van Nederland diverser, aantrekkelijker en onderwijzender te maken. Het ruimte geven aan (niet invasieve) beplanting uit andere werelddelen is pure rijkdom!

Verder vooruit kijkend in de tijd was het ons al duidelijk geworden. Een groeiende stad vraagt niet alleen om meer woningen en bedrijvigheid. Ruimte voor natuur/water/biodiversiteit is een tegenhangende must om te komen tot een aantrekkelijke, gezonde en veilige leefomgeving.

De reeds zichtbare effecten van klimaatverandering en dramatische terugloop van biodiversiteit maakt het thema **Urgent** met hoofdletter U, vetgedrukt, cursief, onderstreept en gehighlight.

Als we de ecosystemen meer begrijpen zien we dat aanleg van een Singelpark nog een te beperkte ingreep is. De gehele stad dient dooraderd te worden door groenstructuren die weer aantakken op de grote aantrekkelijke landschappen van deze omgeving: Kust (zee, duin), Plassen (Kaag), Veenweide (Groene Hart) en Landgoederen (van Wassenaar tot voorbij Oegstgeest).

Werkend van klein naar groot en van groot naar klein valt er op elk schaalniveau winst te halen is, is de les van het Singelpark. Van het erkennen van het belang van stoeplantjes en aanleg van geveltuintjes via de realisatie van klimaatadaptiever wijken, zoals met de rioolvervanging in Zuidwest tot stand komt, tot verbetering en toevoeging van stad-landverbindingen. Inzet op elk schaalniveau draagt bij aan het geheel. Van het vrijhouden van het landschap van verstedelijking en de totstandkoming van het Nationaal park Hollandse Duinen, via de opdoffing van de Provinciale Groene Hoofdstructuur langs de Vliet, de regionale inzet voor het versterken van het natuurrecreatienetwerk tot de uitbreiding en vervolmaking van het Leidse groenblauwe raamwerk.

Daar komen allerlei projecten en acties uit voort. Vergroenen en betrokken beheren doen we met enthousiaste burgers in Samen aan de Slag convenanten. En ontharden in kleinschalige acties via een programma Groene Kansen Kaart. Het aanleggen van Tiny Forests met een extra educatief doel. Het meekoppelen van natuurdoelen aan infra- en bouwprojecten met de aanleg van faunapassages, vleermuisvriendelijke inrichting en andere natuurinclusieve, sportieve en recreatieve maatregelen.

En daarmee doet Leiden het al aardig: de stad is meer biodivers dan Zoeterwoude, Oegstgeest of Voorschoten. De stad blijkt een aantrekkelijke habitat voor veel meer planten en dieren dan je zou verwachten. Er blijken alleen al 46 bijensoorten te leven in Leiden.

Maar we zijn er nog niet. Meer areaal, nieuwe schakels en samenwerking met de burens zijn nodig om de nazaten van Clusius eer aan te doen en de omgeving leefbaar te houden. Al dat groen blijkt namelijk ook van grote waarde voor het sociaal welzijn en gezondheid van de stedelingen.

Dat proberen we met gebiedsontwikkelingen en projecten te versnellen. En dat begint effect te sorteren. We hebben studenten onderzoek laten doen naar hoe onze gebiedsontwikkelingen bijdragen aan de vergroening van Leiden. En wat blijkt: De stad wordt openbaarder en groener. Stadstransformatie voegt openbare ruimte toe aan de stad en zorgt voor een vergroot groenareaal.

Maar er is meer nodig. Het Singelpark is nog niet af en de rest van de stad kan niet wachten. Daarom zetten we in om een tweede ringpark te realiseren, als onderdeel van het groenblauwe raamwerk voor de stad. “If you like it, then you shoulda put a ring on it”, zong Beyoncé niet voor niets. We hebben een brede uitvraag gedaan waarbij meerdere doelen bediend moesten worden. We stelden: “Met de Tweede Groene Ring zet Leiden in op het vergroten van de leefbare, gezonde en inclusieve stad voor mens, plant en dier. Het investeren in een groen-blauw raamwerk is van grote betekenis in een verdichtende stad als Leiden en draagt bij aan een toekomstbestendige stad in samenhang met haar omgeving”. We vroegen om een herkenbare en dragende visie die het lang uit houdt en op korte termijn waarde toevoegt aan de omgeving. Die overtuigt en inspireert en een pakkende naam bevat. Het was een complexe vraag. Deze kom je niet elke dag tegen op Tender.net. Er werd een visie gevraagd, geen eindontwerp.

De opbrengst was verrassend groot en aantrekkelijk. De aantrekkelijkheid van de opgave bracht veel enthousiasme en energie voort. De inzenders waren zowel jong als oud, kwamen uit meerdere vakwerelden en waren verrassend gecombineerd. We selecteerden 3 finalisten die heel veel aantrekkelijks inbrachten.

Een gerenommeerd Leids architectenbureau gaf samen met hulptroepen blijk van heel veel lokale kennis die het park verrijkt, leesbaar maakt en lokale betrokkenheid stimuleert.

Een collectief van jonge ontwerpers bracht een heel sterke en geheel eigen insteek in om landschappen een stem te geven in de transformatie van de omgeving.

Polyfern/Buro Brick/InnoBeweegLab kwamen met een zeer overtuigend, compleet, diepgaand en aantrekkelijk verhaal voor doorwerking en realisatie van het *PanoramaPark*. De unaniem gekozen winnaar toont een wenkend perspectief op gebied van ecologie, recreatie, sociale samenhang en aantrekkelijke invullingen. Het geeft identiteit, waarde en verbinding in de breedste zin van het woord. Een dragend perspectief dat flexibel uitgewerkt en ingevuld kan worden.

Het gebeurt zelden dat er zulke grote keuzes gemaakt worden voor een omgeving. Na een eeuw(!) planvorming rondom de Rijnlandroute en het vervolmaken van een Leidse ringweg maakt Leiden de vergaande keuze voor realisatie van het Ringparkstelsel. Het deed me denken aan de burgemeester van Hamburg die het prijswinnend KCAP toesprak voor hun inzending Hafencity: “van harte gefeliciteerd: jullie hebben 25 jaar werk”. Ik voeg daar voor PanoramaPark aan toe: Laat het van de betekenis van Clusius zijn!

De bioloog uit die voortuin zal er blij mee zijn. Dat blijkt overigens mijn collega van stadsecologie te zijn: Met hart en ziel zelfs 's nachts de biodiversiteit stimulerend!